

ГОСТОВАЊЕ ЖАН ЛИКА МАРИОНА У БЕОГРАДУ

Вук Јовановић

XIII београдска гимназија
(vuleksa@hotmail.com)

Славиша Костић

XV београдска гимназија
(slavisath@gmail.com)

Наша интелектуална јавност је имала велику част да угости једног од најзначајнијих философа и теолога данашњице Жан Лика Мариона. Повод његовог гостовања је публикавање превода његове књиге *Еројски феномен*.

Жан Лик Марион је рођен 1946. године, члан је Француске академије, почасни професор на Универзитету Париз–Сорбона, Универзитета у Чикагу и руководио је Доминиканске катедре Дибарл на Католичком универзитету у Паризу. Пресудну улогу у формирању његове мисли су извршили следећи философи: Рене Декарт, постхајдегеријански теоретичари језика, Жак Дерида као и његово креативно ишчитавање Мартина Хајдегера и Емануела Левинаса. Од теолога то су: Григорије Ниски, списи Псеудо-Дионисија, Августин, Тома Аквински, Ханс Урс фон Балтазар. Марион као феноменолог тежи да рекон-

струише нешто што сматра за аутентичну хусерлијанску феноменологију. У томе он разрађује феноменологију љубави и феноменологију божанског дара као ‘даност даривања’ што би требало да представља модус живота. Ослањајући се на Хусерла и Хајдегера, Марион је покушао указати на нескривене могућности такве феноменологије. Оне се састоје у томе да се феноменолошка редукција не мора ограничавати само на феномене као објекте, како би то хтео Хусерл, нити на феномене бића или битка као што је то хтео Хајдегер. Своја промишљања Марион сажима у тези: „Колико редукције, толико дарованости.“ Марион изједначава три редукције: трансценденталну, егзистенцијално/онтолошку и редукцију на позив са трансценденталним Ја. Другим речима феномени нам се дарују посредством интуиције а да притом нису позиционирани насупрот одређеног хоризонта и да су зависни од субјектових конститутивних капацитета. При томе Марион конструише појам ‘засићени феномен’ који наступа онда када дуалност између интенције (означавања) и интуиције (испуњења) засигурно постоји, и где се насупрот уобичајеном феномену, интуиција показује у премашивању онога што концепт (означење, интенционалност, тежња...) предвиђа и показује. У случају засићеног феномена, фе-

JEAN-LUC MARION
FRANCUSKI FILOZOF I AKADEMIK U BEOGRADU I NOVOM SADU

PREDAVANJE
Granice fenomenalnosti
Govori: Jean-Luc Marion
Petak, 4. decembar 2015 – 18h
Beograd, Kolarac, Studentski trg 5

OKRUGLI STO
povodom knjige *Erotski fenomen*,
Jean-Luc Marion (Akademska knjiga, 2015)
Učesnici iz Francuske: Claudia Serban i autor
Subota, 5. decembar od 10h do 13h
Beograd, Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Kraljice Natalije 45

PREDAVANJE
Redukcija i epokhé
Govori: Jean-Luc Marion
Subota, 5. decembar – 18h
Novi Sad, Filozofski fakultet, dr Zorana Đinđića 2

AKADEMISKA KNJIGA I I INSTITUTE FOR PHILOSOPHY AND SOCIAL THEORY

INSTITUT FRANÇAIS

www.institutfrancais.rs

номеналност се кориговала у терминима дарованости, тако да феномен више не дарује себе тако што нам се показује већ тако што нам се дарује. Сваки засићени феномен нам се дарује као позив. Да би указао на примере засићеног феномена, Марион анализира догађај, идоле (дела уметности), плот, иконе (личност) и за теологе најзначајније – Откровење, које 'појачава' засићеност пошто оно садржи сваки од горе поменутих елемената. Марионова кључна теза се састоји у томе да као засићен феномен, Откровење има место унутар феноменологије, чак би се рекло да је то њена актуализација, што се може одредити преко теологије. На тај начин Марионова феноменологија отвара пут за позиционирање теологије унутар токова савремене мисли. Тиме је одредио себе као предводника модерне француске феноменоло-

гије поред философа попут Жан Ива Лакоста и Мишела Анрија. Као теолог Марион сматра да хришћанска вера није херменеутика попут осталих већ нам омогућује да видимо феномене који другима остају скривени. Други битни допринос за теологију се огледа у његовој књизи *Бој без бића*. У тој књизи Марион покушава промишљати Бога не само као нешто што је с оне страну метафизичког сагледавања бића већ нешто што је с оне стране битка. Другим речима, раскида са онтоологијом сматрајући идолима не само антропоморфне слике Бога, него посебно метафизичке појмове Бога: Бог као највише биће или трансцендентални узрок свих бића. Насупрот теологије Бога унутар битка, Марион промишља Бога са библијским појмом Св. Јована, 'агапе' (1. Јн. 4, 8). Онај који љуби се потпуно идентификује са да-

ром, због чега појам агапе потпуно искључује идолатрију и идолатријске појмове – онај који љуби се потпуно предаје другоме. Бог се не промишља више на темељу наших појмова, већ полазећи од самога Његовог даривања. Јасно је да овде налазимо одређене паралеле са модерним православним теологом Христом Јанарасом. Међутим, оно што је битније је да је Марион утицао не само на западне теологе као нпр. на представнике сада најактуелнијег теолошког пројекта – радикална ортодоксија, већ и на модерну генерацију православних теолога: Џона Пантелејмона Манусакиса, Кирила Ховоруна и Павла Саига.

**„Границе феноменологије“,
предавање професора Мариона
у Коларцу, 4. 12. 2015.**

Професор Марион почео је своје предавање освртом на посебан статус математике у класичној грчкој традицији, указујући на њену одмакнутост од појавног, тј. од *феноменалног*. Наиме, њена повлашћена позиција у систему наука управо је конституисана тим својством. „Што је више података, то је мање ствари“ – следећи ту логику, Марион тврди, европска философија такође је мислила о свету непрестано се одмичући од њега. Његовим речима, „науке не мисле, оне мере и организују“. Разликујући оно што је могуће мислити и оно што нам се даје је-

дино кроз догађај, Марион је појаснио у чему је важност његовог супротстављања појмова ствари (*choses*) и предмета (*objets*). У том оквиру он препознаје и узрок еколошке претње.

Даље развијајући своју тезу, указао је на темељну недостатност *метафизичког* мишљења: „неуспех метафизике она не дугује свом неуспеху у превођењу бића у предмете, него управо успеху у томе“. За такво мишљење, и „Бог метафизике, тј. Бог сведен на свој појам, завршава као идол“. Оно нас оставља без *ствари*, дајући нам уместо њих *предмете*. Но, „мртав предмет не престаје да нам намеће своје присуство“ – том формулацијом објашњава нам побожност и након Ничеове изјаве о „смрти Бога“.

Ова (метафизичка?) замена (ствари предметима) углавном нам измиче. Зато је у предавању назначено неколико поља у којима је та разлика онолико јасна колико је и судбинска: Бог, лице другог, сопствено тело. Но, за ваљано бављење овим феноменима морамо променити кантовску епистемолошку позицију: Кантов услов сазнања омогућава сазнање предмета, али не и самих ствари. Алтернатива је „сагледавати бића као датости“, следећи Хајдегера и Хусерла.

Феноменолошком анализом доживљаја поменутих *ствари*, стигли смо до појма *засићеног феномена*. Реч је о доживљају који у тој мери превазилази наш чул-

ни апарат („вишак евиденције из изобиља података“), да остајемо заслепљени њиме („бљесак“). Речима предавача, „када ствар нуди више него што можемо да прихватимо, те када је реч о засићеном феномену, тај догађај не може да постане предмет.“

Актуализујући своје увиде на примеру два терористичка напада у Паризу (*Шарли Ебдо* и последњи напади), и показујући њихову важност и комплексност у равни теологије и антропологије, ефектно је завршио предавање изјавом да „засићени феномен омогућава контраискуство, лишено интенционалног: није могуће сумњати у његово присуство, као што није могуће не сумњати у његово значење“.

У дискусији која је уследила, Марион је био позван да појасни однос између мишљења и делања у оквиру своје теорије. Проблем је формулисан на следећи начин: „уколико нас неки догађај оставља без могућности да о њему мислимо (да га преведемо у свет *предметића*), како се одлучити на делање?“ Сложивши се са тиме да је таква ситуација истовремено реална и тескобна, Марион је пренео њено разрешење у област политике. За њега, политика је управо вештина исправног одлучивања, иако нам недостаје (исцрпно?) разумевање ситуације. Очигледно, прагматични аспект Марионове феноменологије потребује шири хоризонт, и у смислу самог предавања, али и у смислу повезивања са практичким

дисциплинама, у оквиру којих се питање делања опсежно захвата.

Округли сто поводом књиге *Еројски феномен* у Институту за философију и друштвену теорију 5. 12. 2015.

Округли сто поводом књиге *Еројски феномен* је започео уводним излагањем Клаудије Шербан са Универзитета у Тулузу. На почетку је она указала на философски смисао тела (*corp*) и плоти (*leib*). Марион указује да је Декарт као философ редуковао разлику између *leib*-а и *corp*-а. Упућујући читање у хоризонт картезијанске егзегезе, Марион прави разлику између Декарта и континенталних философа. Ту се сада поставља питање: која је разлика између мога тела и моје плоти? Марион сматра да искуство патње одређује тело које је доживљава. Познајемо телесност када осећамо глад и жеђ. Осећати је нешто што припада плоти. Осећати је *modus cogitans*. Марион сматра душу за пасивни део мишљења. У оквиру засићеног феномена Марион плот посматра као засићеност сопства. Оно што код Декарта изостаје јесте феноменологија тела. Марион то разрешава тако што указује на еротизацију тела без чега плот постаје неприступачна. Чим еротизација престаје губимо физичку плот. Стога је од превасходне важности прећи са тела које имам на тело које јесам а које је недокучиво.

Жан Лик Марион је у свом излагању истакао да разлику између тела и плоти дугује Хусерлу. Та разлика подразумева физичко тело које поседујем и карактеристике плоти да своје тело осећам. Међутим, да бисмо боље то разумели потребно је увести трећи термин – ‘еротизација плоти’. Помоћу моје плоти додирујем друго тело. Феноменолози нису приметили чињеницу да плот осећа оно што га ограничава. Прво искуство плоти јесте искуство које га осећа. То је ситуација која сусреће другу плот. Моја плот осећа другу плот. Непружањем отпора постаје плот другог. Плот еротизује другу плот. Трансформација моје плоти је нешто што сам добио од друге плоти. Еротизована плот има временску ограниченост. Чим плот пређе на еротизовану плот то је води ка експерименталној субјективности. То је емпиријска интеракција. Међутим овде имамо нешто што нити је увидео Декарт а ни Хусерл. Због тога Марион изводи хипотезу да редукција прелази са редукције феномена на оно што се даје. Има феномена нечега што се даје а да при томе није феномен. Порнографија засигурно спада у такву појаву пошто искривљава појам ероса. Стога редукцију треба спојити са еротском редукцијом. Еротски феномен подразумева феномен даривања докле је ево оно што прима. Оно остварује пријем давања. Могло би се рећи да Марион указује да

у временима заборав еротске мудрости настоји философију поново вратити својим коренима, тј. своје еротском искону: појму љубави, еротској рационалности.

Потом је уследила дискусија са окупљеним философима: Петром Бојанићем, Чаславом Копривицом, Небојшом Ромчевићем, Драганом Пролеом, Предрагом Крстићем, Предрагом Милидрагом, Игором Кртолицом, Растком Јовановим, Уном Поповић, Жељком Радинковићем и Марком Лошонцом. Можда најзанимљивији Марионов одговор је онај који се тицао питања Предрага Милидрага у вези са тим како ослободити Бога од онтотеологије. Да ли онтотеологија води ка апологетици или ка теологији? Марион указује да је пре Томе Аквинског име Бога било *αἰαίε*, међутим од њега се мистерија Бога транскрибује у језик метафизике. То је покрет неуспеха и који је био врло штетан. Ово је због тога што питање бивствовања не може да расветли питање Бога. Теологија није философија која говори о Богу. У Литургији не добијамо информације о Богу. Теологија је језик о Богу. Томистичка традиција стога није теолошки најбоља традиција. Пре би се рекло да је то раскид са јерархијом имена о Богу какву налазимо код Григорија Ниског, Августина и Тертулијана да Бог нема имена. Библијско предање и Свети Оци потенцирају имена Θεός и αὐτός. □